Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Лауреати премії імені Михайла Коцюбинського

Павло Сердюк: закоханий в мистецтво слова

«Віддавна закоханий у мистецтво слова, він поєднав у своїй особі вчителя-словесника, літературного критика і науковця у сфері історії літератури…», так писав про свого колегу доцент кафедри української літератури Ніжинського педінституту імені Миколи Гоголя Володимир Крутиус у післямові до книжки Павла Сердюка «У світлиці поезії» (Ніжин, 1996).

Народився Павло Олександрович 4 березня 1926 року у селі Велика Павлівка Зіньківського району на Полтавщині у родині хлібороба.

Середню і вищу освіту П. Сердюк здобув у Гадяцькому педучилищі і Харківському університеті. Вчителюючи у рідному селі та школах району, він почав друкувати у республіканській періодиці оглядові статті, рецензії, наукові розвідки про літературний процес. У 1965 році П. Сердюк працював старшим викладачем Уманського педінституту, згодом перейшов до Донецького педуніверситету. За поширення статті Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» педагога було звільнено з роботи.

Яскрава сторінка життя Павла Сердюка пов'язана з Ніжинським педагогічним інститутом імені М. Гоголя. Він успішно працює як літературний критик, публікує рецензії, статті, теоретичні розвідки на сторінках українських педагогічних видань: журналів «Дніпро», «Вітчизна», «Українська мова і література в школі», газети «Літературна «Україна».

Із 1965 року Павло Олександрович – кандидат філологічних наук, з 1966-го – член Спілки письменників України. У творчому доробку талановитого педагога – книги «Платон Воронько», «Людина в поемі», «Чінгіз Айтматов», «Вивчення творчості Миколи Бажана», «Невичерпність пізнання», «Рідна мати моя», «У світлиці поезії».

Упродовж багатьох років П. Сердюк керував літературною студією Ніжинського педінституту. Мудрий і доброзичливий наставник творчої молоді – таким він залишився у пам'яті численних випускників філологічного факультету НДПІ.

У вересні 1997 року Павло Олександрович Сердюк був удостоєний звання лауреата Чернігівської обласної премії імені Михайла Коцюбинського за літературознавчі дослідження «Невичерпність пізнання» і «Рідна мати моя».

Найкращі книги – в «Інтермеццо»

Чернігівський Культурно-мистецький центр «Інтермеццо» діє, і дуже активно, вже друге десятиліття. Його господарка Тетяна Жогалко і виконавчий директор Олександр Ясенчук– справжні подвижники української справи, культури, духовності. Заклад розташований в самому центрі міста, за адресою: вул. Шевченка, 9.

Це не лише книгарня. Тут також виставка-продаж картин місцевих художників, виробів майстрів народного декоративного мистецтва, різноманітні красиві сувеніри, патріотична символіка. Тут проводяться цікаві літературно-мистецькі заходи, діють літературна школа і курси української мови. Вже кілька років тут працює і освітній Гончаренко-центр, з його численними програмами.

Та основою КМЦ є його книгарня. Вибір літератури величезний: художня – українська і зарубіжна класика, суспільно-політична, історико-краєзнавча, дитяча. Зокрема, у продажу книги наших авторів з Чернігівщини. Асортимент постійно оновлюється.

З цього великого книжкового розмаїття ознайомтеся з виданнями на історичну, краєзнавчу тематику, які пропонує КМЦ.

Сергій Плохій, «Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу»

Аналіз розсекречених документів та інтерв'ю з безпосередніми учасниками подій наштовхують на висновок: крах СРСР не був результатом діяльності спецслужб Сполучених Штатів, навпаки, американські лідери боялися раптового колапсу радянської держави, який міг затягти Євразію в політичний та економічний хаос. Називаючи розпад СРСР «роботою Америки», політичні діячі США переоцінили власний потенціал у знищенні та перебудові іноземних режимів. Автор упевнений: американська роль у розвалі Союзу була міфом, який роздували на догоду діячам американської зовнішньої політики та прихильникам імперського реваншу в Росії. Україна стала ключовим гравцем у драмі розвалу Союзу й не тільки здобула незалежність для себе, але й показала шлях до державності менш рішучим республікам, як-от Білорусь та Казахстан.

«Остання імперія» – це нова, смілива інтерпретація останніх місяців життя Радянського Союзу. На основі розсекречених документів та інтерв'ю з безпосередніми свідками подій.

Краща книжка англійською з історії міжнародних стосунків – премія Лайонела Ґельбера.

Андрій Сагайдак, «Загублений світ Полісся. Природа та люди великих боліт»

Болота Полісся вражають. Безкрайні драговини й непролазні хащі, недоступні для людей та сповнені численних таємниць.

Тисячолітні торфовища зберігають рештки давніх істот. Тут квітнуть рослини-хижаки й рідкісні орхідеї, рододендрони та верес. Одвічні володіння бобра, лося й сірого журавля. І, звісно ж, неймовірний світ традиційних поліських промислів: збір ягід, вилов в'юнів, лозоплетіння, архаїчне бджільництво-бортництво — про все це розповість досвідчений гід у дику природу Андрій Сагайдак.

Автор поділиться інформацією, що стане в пригоді туристам: від календаря природи і правил безпеки до секретів виживання — як на болоті добути питну воду та знайти їжу, як розкласти багаття серед драговин чи вибратися самотужки із трясовини.

Роман Скакун, «Агентура НКВС–МДБ–КДБ у православному єпископаті України (1939 –1964): формування, функції, моделі поведінки»

У своїй книзі Роман Скакун подає загальний огляд конфесійної політики в СРСР у період з кінця 1930-х рр. і до 1964 р. Також він наводить біографічні відомості про православних єпископів, які в цей час служили в Україні, і про яких є інформація як про агентів органів держбезпеки. Загалом, у монографії наведено відомості про кілька десятків архиєреїв. Крім того, автор розглядає механізми добору агентури і контролю над нею.

Вкрай важливим є опис того перелому, якій відбувся у конфесійній політиці в СРСР наприкінці 1950-х рр. Якщо період з 1943 по 1957 рр. автор справедливо характеризує як роки «сталінського конкордату», то рубіж 1950-60-х рр. став часом чисток в єпископаті, закриття храмів, ліквідації монастирів та семінарій, встановлення більш жорсткого контролю над агентурною мережею.

Завершується основний текст монографії ґрунтовними висновками (с. 271-298). Спираючись на викладений у книзі широкий фактологічний матеріал, автор проводить вкрай цікавий аналіз. Він окреслює особливості державно-церковної взаємодії в радянський час. Також тут гарно охарактеризовані основні групи в єпископаті та проаналізовані особливості їхньої поведінки у спілкуванні з органами держбезпеки. Автор описує і ті завдання, які ставилися перед агентурою в різні роки.

Таким чином, маємо цілісне дослідження, яке розкриває маловідомий до сьогодні аспект життя Церкви в радянські часи.

Володимир Саркісян, «Убивче зілля. Історії (не)вигаданих отрут»

Від миш'яку та стрихніну до ціаніду та зарину. У своїй новій книжці хімік Володимир Саркісян розповідає історії отрут і вбивств, скоєних з їх допомогою.

Як загинув Сократ і чим отруїли Гамлета-старшого? Чи можна отруїтися водою? Як убивць викривав Еркюль Пуаро та в якому тексті Флобера шукати абсолютно коректний опис смерті від миш'якового отруєння?

Автор занурюється у відомі детективні тексти та поліцейські хроніки, препарує реальні й вигадані отрути, пояснюючи механізм їхньої дії. Від жертв славнозвісної міледі з романів Дюма до постраждалих від звичайної солі. Фронти Першої світової війни, атака в токійському метро, бойові отрути і масові самогубства – про все це розповідає хімік Володимир Саркісян.

Олександр ЯСЕНЧУК

Календар лютого

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових підготувала черговий щорічний календар по області: «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2026 рік». Укладачі: Л. В. Студьонова (відома краєзнавиця, торік пішла з життя), І. Я. Каганова, Ю. А. Супрун; відповідальнй за випуск Ю. О. Соболь. Подаємо лютневу частину календаря.

5 – В Чернігові народився Олександр Борисович Коваленко, (1951), історик, спеціаліст у галузі історіографії, джерелознавства, археографії, історичного краєзнавства, дослідник Лівобережної України 17 – 19 ст., кандидат історичних наук, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри історії України, археології та краєзнавства Навчально-наукового інституту історії, етнології та соціогуманітарних дисциплін ім. О. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Шевченка, один з фундаторів обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Нагороджений орденом «За заслуги» III, II, I ступенів.

7 – Народився Борис Болеславович Лучицький (1906 – 1966), актор, режисер, Народний артист України. У 1933 – 1960 роках – режисер Ніжинського українського музично-драматичного театру імені М. Коцюбинського, у 1960 – 1966 роках працював у Чернігівському обласному музично-драматичному театрі імені Т. Шевченка. Помер у Чернігові.

В с. Бакланова Муравійка Куликівського (нині Чернігівського) р-ну народився Петро Павлович Андрієнко (1941), науковець і дипломат. Надзвичайний та Повноважний Посланник. Майстер спорту із самбо, чемпіон України. Кандидат технічних наук. Професор. Академік Української технологічної академії. Член Правління Спілки економістів України.

9 – В Чернігові народився Сергій Микитович Гайдук (1946), член Спілки журналістів України, Заслужений журналіст України. Стояв біля витоків Чернігівського телебачення, розвивав місцеве радіомовлення. Понад десять років працював у газеті «Гарт».

14 – В Есмані Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині селище Есмань Шосткинського р-ну Сумської обл.) народився Микола Прокопович Василенко (1866 – 1935), історик, член Української Центральної Ради, в. о. міністра закордонних справ Української держави (1918 р.). Автор книг «Правове положення Чернігівщини за польської доби», «Перші кроки по введенню положень 19 лютого 1861 р. в Чернігівській губернії», «Павло Полуботок» та ін. Помер у Києві.

18 – В с. Олешня на Ріпкинщині (нині Чернігівського р-ну) народилася Софія Федорівна Русова (Ліндфорс) (1856 – 1940), педагогиня, громадська діячка, мемуаристка. У 70 х і 90-х рр. XIX ст. жила в Чернігові разом з чоловіком, земським діячем О. О. Русовим. Померла в Празі. Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека у 2023 р. перейменована на честь Софії та Олександра Русових.

20 – Народився Олександр Іванович Стронін (1826 –1889), педагог, історик, політолог, громадський діяч. Дитинство пройшло у маєтку с. Ряшки Прилуцького р-ну. Закінчив Прилуцьке повітове училище. Викладав у Новгород-Сіверській гімназії.

В м. Щорс (нині Сновськ) народилася Лідія Олександрівна Вакуловська (1926 – 1991), прозаїк, сценаристка, дисидентка, яку переслідували та цензурували у другій половині 1960-х років. Написала книгу про сталінські репресії «Вольфрам – це важкий метал». Померла у Сновську.

22 – В Чернігові народилася Світлана Василівна Ключник (1936 – 2017), мистецтвознавиця, перша директорка (1983) обласного художнього музею ім. Г. Галагана. Доклала багато зусиль для збереження мистецької спадщини та популяризації сучасного образотворчого мистецтва області. Лауреат премії імені М. Коцюбинського.

25 – В Новгороді-Сіверському народився Григорій Борисович Биховський (1861 – 1936), хірург-онколог, професор. Один з засновників Київського інституту вдосконалення лікарів (нині – Національний університет охорони здоров'я України імені П. Шупика).

27 – В Глухові народився Ілля Андрійович Безбородько (1756 – 1815), сенатор, граф, генерал-поручик. Пожертвував на заснування Ніжинської гімназії вищих наук будинок із садом, а також надав з цією метою велику суму пожертви, призначеної його братом Олександром Безбородьком для благодійних справ. Пам'ятник графу встановлено в Ніжині біля старого корпусу державного університету імені М. Гоголя.